

A Magyarországon alapított nemzetközi gyógyfürdőügyi szövetség története

Az első nemzetközi gyógyfürdőügyi szervezet, a Verein der Kurorte und Mineralquelleninteressenten Deutschlands, Österreich-Ungarns und der Schweiz (amely egészen az első világháborúig létezett) 1883-as megalakulását megelőzően egyetlen országos jelleggel bíró nemzeti szervezet működött, az 1878-ban alapított, berlini székhelyű Balneologische Gesellschaft.

Magyarországon nagy lendülettel fejlődtek a fürdők a XIX. század második felében. A Magyar Királyi Orvosegyesület tekintettel arra, hogy igen sok tagja érdeklődött a balneológia elméleti és gyakorlati vonatkozásai iránt, 1882-ben külön balneológiai szakbizottságot hozott létre. Még ugyanebben az évben önálló kongresszust tartottak a fürdő- és forrástulajdonosok. A kongresszus résztvevői műszaki és jogi szakemberek bevonásával részletes javaslatokat dolgoztak ki a források védelmére. A javaslat számos elemét a következő évben megalkotott vízjogi törvényben figyelembe vették.

1889-ben a Balneológiai Szakbizottság dr. Tauffer Vilmos professzor személyében új elnököt választott, aki már ez első hivatalos összejegyzésen javasolta, hogy a gyógyfürdők fejlesztése, a gyógyvizek védelme, az eredményesebb gyógyító munka érdekében alakuljon egy olyan tudományos egyesület, amely az összes, a gyógyfürdőkkel foglalkozó szakember számára nyitott, és lehetőséget teremt az összehangolt munkára.

Az új egyesület hamarosan létre is jött „A Magyar Szent Korona Országainak Balneológiai Egyesülete” néven, alapszabályát a belügyminiszter 1891. július 26-án hagyta jóvá. Az egyesület, amely az első világháború után Országos Balneológiai Egyesület, jelenleg pedig Magyar Balneológiai Egyesület néven 118 éve működik, az előbbieken említett német társaság után a második legrégebbi ilyen nemzeti szervezet a világon.

Az első világháborúig töretlen volt a fejlődés, azt követően is csak átmeneti megtorpanás mutatkozott. 1922-ben az Országos Balneológiai Egyesület mellett, amely széles körű tevékenységet folytatott, megalakult a Budapest Fürdőváros Egyesület, melynek elnökévé a Habsburgok magyar ágából származó dr. József Ferenc főherceget választották. A fővárosi szervezet létrehozását az indokolta, hogy a világháborút követő területváltozások miatt egyértelműen Budapest – amelynek helyén már a római korban is jelentős fürdőkkel büszkélkedő nagyváros, Aquincum állt – lett a magyar fürdőélet központja.

A század húszas-harmincas éveiben számos tudományos kongresszust, szakmai összejövetelt tartottak Budapesten. Ezek közül kiemelkedő jelentőségű volt az a konferencia, amelyet 1929 októberében az ISMH (International Society for Medical Hydrology) közösen szervezett Európa vezető reumatológusaival. Ezen a kongresszuson jelentették be a Nemzetközi Reumaellenes Liga, azaz az ILAR (International League Against Rheumatism) megalakulását. Az ILAR alapszabály-tervezetét dr. Jan van Breemen amszterdami egyetemi tanár ismertette – akit a szervezet titkárává választottak –, az elnök pedig prof. Fortescue-Fox (Nagy-Britannia) lett.

Az ezt követő években egyre követelődően jelentkezett az az igény, hogy az ISMH mellett jöjjön létre egy olyan nemzetközi szervezet, amely az orvosi tevékenységen túlmutatva a gyógyfürdőügy minden területével foglalkozik.

1937 tavaszán József Ferenc főherceg kezdeményezésére a magyar szakemberek, illetve hatóságok megkeresték a legkülönbözőbb országok nemzeti fürdőegyesületeit és hivatalos szerveit azzal a javaslattal, hogy még ugyanazon év őszén tartsanak Budapesten gyógyfürdőügyi kongresszust, amelynek során meg kellene alakítani egy nemzetközi gyógyfürdőügyi szövetséget. A javaslat rendkívül kedvező fogadtatásra talált, az 1937. október 7–14.

jelentett igen hatásos propagandát, hanem nemzetközileg is felhívta a figyelmet a gyógyhelyek és fürdők fontosságára.

Természetesen a hazai országos jelentőségű és helyi lapok is bő terjedelemben számoltak be a kongresszus eseményeiről. A számos publikáció közül, érdekességként egyet szeretnék bemutatni, amelyik a *Balatonfüred* című „Keresztény magyar politikai gazdasági hetilap” 1937. október 16-i (XVIII. évfolyam, 42. sz.) számában jelent meg. Figyelmemet nem a kongresszusi vendégek látogatásáról szóló beszámoló ragadta meg, hanem a lap vezércikke, amely reálisan taglalja a közelgő világháborús veszélyt.

A nemzetközi szövetség megalakulásának jelentőségét és szükségességét dr. Nagy Emil, volt magyar igazságügy-miniszter fejtette ki, majd a Belga Királyi Kormány képviselőjében C. Verhaeghen de Naeyer határozati javaslatot terjesztett elő arra vonatkozólag, hogy a kongresszus mondja ki a nemzetközi fürdőszövetség megalakulását azzal, hogy a szövetség székhelye Budapest legyen. A javaslat alátámasztására prof. dr. H. Vogt, a Reichsanstalt für das Deutsche Bäderwesen igazgatója a következőket mondta:

„... Egyetlen város sem tarthat igényt erre több joggal, mint Budapest, amelyet a természet pazar bőkezűséggel halmozott el kitűnő hatású gyógyvizekkel, páratlan természeti szépségekkel, amellyel Budapestet magas orvosi felkészültsége, gyógyintézményeinek kitűnő felszerelése, a tudományos kutatás magas színvonala méltóvá teszi, hogy a gyógyfürdők nemzetközi ügyeit innen intézzék...”

A javaslat elfogadása mellett szóló Rebucci olasz kormánykiküldött, a francia delegáció vezetője, dr. L. Pouget, a British Spa Federation nevében Mr. Woodmansey, valamint a négy, Magyarországgal határos ország, Ausztria, Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia képviselője is.

Ezt követően a kongresszus résztvevői egyhangúlag kimondták a nemzetközi szervezet megalakulását, és a szervezet elnökévé dr. József Ferenc főherceget választották meg, főtitkárrá pedig dr. Szviezsényi Zoltánt, a budapesti kongresszus szervezőbizottságának elnökét.

Majd az alábbiakban szó szerint idézett határozat elfogadására került sor:

„A Budapesten október hó 7-től 14-ig terjedő időben összeült kongresszus a fürdők első Nemzetközi Kongresszusa.

A kongresszus, amelyen 342 delegátus és 6 nemzetközi szövetség képviselője vett részt, elhatározta, hogy megalakítja a Gyógyfürdők, a Klimatikus és Tengerparti Üdülők Nemzetközi Szövetségét. A Nemzetközi Szövetség állandó székhelye Budapest.

A kongresszus ideiglenes bizottságot alakít, amelynek a részt vevő 30 állam egy-egy képviselője a tagja. Ez a bizottság dr. vitéz József Ferenc királyi herceg, az első Nemzetközi Fürdőügyi Kongresszus elnökének meghívására 1938. évben, húsvét táján Budapesten ülésezik.

A bizottság megbízást kap arra, hogy a Nemzetközi Szövetség végleges alapszabályait megalkossa.

A kongresszus elhatározza, hogy a legközelebbi kongresszust 1938-ban Németországban fogja megrendezni. 1938 után a kongresszus kétévénként ülésezik.

A kongresszus felkéri Franciaországot az 1940-ben és Olaszországot az 1942-ben tartandó kongresszus megszervezésére.”

A kongresszus október 12-én délelőtt tartotta ünnepélyes záróülését a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében. A felszólaló külföldi delegátusok meleg szavakkal mondtak köszönetet József Ferenc főhercegnek és Szviezsényi Zoltánnak, a szervezőbizottság elnökének a kongresszus nagyszerű megszervezéséért. Dr. Pouget, a francia kormány képviselője hangoztatta, hogy a résztvevők hazatérve mind országuk nagyközönsége, mind kormányai felé szócsövei lesznek a Budapesten elhatározott törekvéseknek. Prof. Copeman, a brit delegáció vezetője annak kiemelkedő fontosságát hangsúlyozta, hogy az új szövetség megalakulása döntő lépés a világ gyógyfürdőinek, illetve gyógyfürdőkkel foglalkozó szakembereinek tartós együttműködése felé.

A kongresszus dr. József Ferenc zárszavával ért véget, melyben köszönetet mondott a szervezőknek, a támogatóknak, valamennyi résztvevőnek és az őket delegáló kormányoknak és szakmai szervezeteknek.

A kongresszus befejezése után lázas munka kezdődött az alapszabály véglegesítése érdekében. Az előbbieken ismertetett határozat 4. pontja nem az eredeti formában valósult meg,

hanem kisebb csoportokban végzett szakmai konzultációk, illetve levelezés útján.

A szövetség II. kongresszusára 1938. szeptember 22. és 28. között Berlinben és Bad Nauheimben került sor. A kongresszus hivatalos szervezője a Birodalmi Idegenforgalmi Hivatal volt.

25 országból 336-an vettek részt a kongresszuson, köztük 183-an Németországból. A népesebb delegációk a következők voltak: a magyar (37 fő), a jugoszláv (16 fő), a lengyel (13 fő) és a svéd (7 fő). Új tagként Bulgária kért és kapott felvételt a szervezetbe.

Ezúttal a Gazdasági Bizottságtól függetlenül ülésezett a Jogi és a Reklám-Propaganda Bizottság. Előbbinek fő témái: az alapszabály elemzése, az egyes tagországok gyógyfürdőügyi jogszabályainak összehasonlítása, valamint a szövetség esetleges szerepe a jogharmonizációban. Utóbbi a gyógyhelyek és gyógyfürdők tudományos propagandájával foglalkozott. A Gazdasági Bizottság az egyes gyógyhelyi igazgatóságok árképzése egységesítésének lehetőségét vizsgálta. Az Orvosi Bizottság a gyógyhelyi táplálkozási szokásokról és a diétáról tárgyalt. A Műszaki Bizottság napirendjén a következő főbb témák szerepeltek: a gáztartalmú vizek melegítése, az agresszív vizek anyagkárosító hatása elleni védekezés, a magas hőmérsékletű vizek energiájának fűtési célú hasznosítása.

1939. június 5-10-ig rendkívüli kongresszust tartott a szövetség Belgiumban, Liège-ben, a Nemzetközi Vízügyi Kiállításához kapcsolódóan. A világháború fenyegető közelsége dacára is eredményes szakmai munkát végeztek, az egyes országok közötti feszültség nem volt érezhető a résztvevők egymás közötti kapcsolatában. A részvétel azonban már kevesebb országra szorítkozott, a vendéglátó Belgiumon kívül Franciaország, Lengyelország, Luxemburg, Magyarország, Németország, Olaszország és Svájc volt jelen. A résztvevők javasolták, hogy a jövőben a szervezet csak Európára korlátozza tevékenységét.

Az 1940-ben Párizsba tervezett kongresszus a háborús események miatt elmaradt.

1942-ben, ugyancsak a háború miatt, először 1943 októberére halasztották az olaszországi kongresszust és küldöttgyűlést. Ez előreláthatóan egy csonka összejevetel lett volna, mert csak a Németországgal szövetséges országok

és Svájc, esetleg Svédország vett volna részt. A háborús cselekmények, a szövetségesek partaszállása, az ország kettészakadása, majd Mussolini bukása ezt is megghiúsították.

Az utolsó kongresszusra 1944 januárjában Pozsonyban került sor. Ezen csak Bulgária, Horvátország, Magyarország, Németország, Olaszország, Románia és Szlovákia vett részt. Az orvosi előadásokat Pöstyénben tartották, a többit Pozsonyban. A résztvevők felvetették egy könyv kiadásának szükségességét, amely a tagországok gyógyhelyeit, valamint az ottani kezelések javallatait és ellenjavallatait ismertetné. A javaslatból természetesen semmi sem valósult meg.

A háború 1944 tavaszára Közép-Európát is elérte, és a szövetség, jóllehet feloszlását nem mondta ki, megszűntette működését.

Három évvel később, 1947-ben a Prágában tartott nemzetközi gyógyfürdőügyi kongresszuson vetették fel a résztvevők a szervezet újraélesztésének szükségességét, amire még ugyanezen év július 26-án Svájcban sor is került, ahol megalakult a FITEC (Fédération Internationale du Thermalisme et du Climatisme), amely struktúrájában, működésében, de mindenekelőtt célkitűzéseiben megőrizte rövid életű, de igen eredményes elődjének hagyományait.

A FITEC 2002 óta FEMTEC (Fédération Mondiale du Thermalisme et du Climatisme) néven működik tovább, utolsó kongresszusát és küldöttgyűlést 2008 decemberében Kínában rendezték meg.

Ajánlott irodalom

Beck, B. (szerk.): A fővárosi fürdők 75 éve. Pallas Kiadó, Budapest, 1987, 8–9.

Dongó, P.: Ein halbes Jahrhundert währendender Kampf ungarischer Ärzte für therapeutische Verwendung der Thermalwässer in Ungarn. *Acta Congressus Internationalis XXIV. Historiae Artis Medicinae*. Tomus I. 1974, 239–244.

Fluck I.: Évfordulók emlékére. In: Soós P. (szerk.): *Magyar fürdőkalauz*. Magyar Almanach Kiadó, Budapest, 1997, 29–32.

Liber E.: *Budapest fürdőváros kialakulása*. III. kötet. Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatalának kiadása, Budapest, 1934, 3–142.

Szviezsényi Z.: Így zajlott le Budapesten az első nemzetközi fürdőügyi kongresszus. *Fürdőügyi Szemle* 1937, 4–11.

DR. FLUCK ISTVÁN